

Ilsemade Helligkilde

Se mere på:
www.fortidsmindeguide.dk

Bronzealder-brønden som i middelalderen blev til en helligkilde

Den egetræsforede Ilsemadekilde er en af Danmarks mere specielle, fredede fortidsminder.

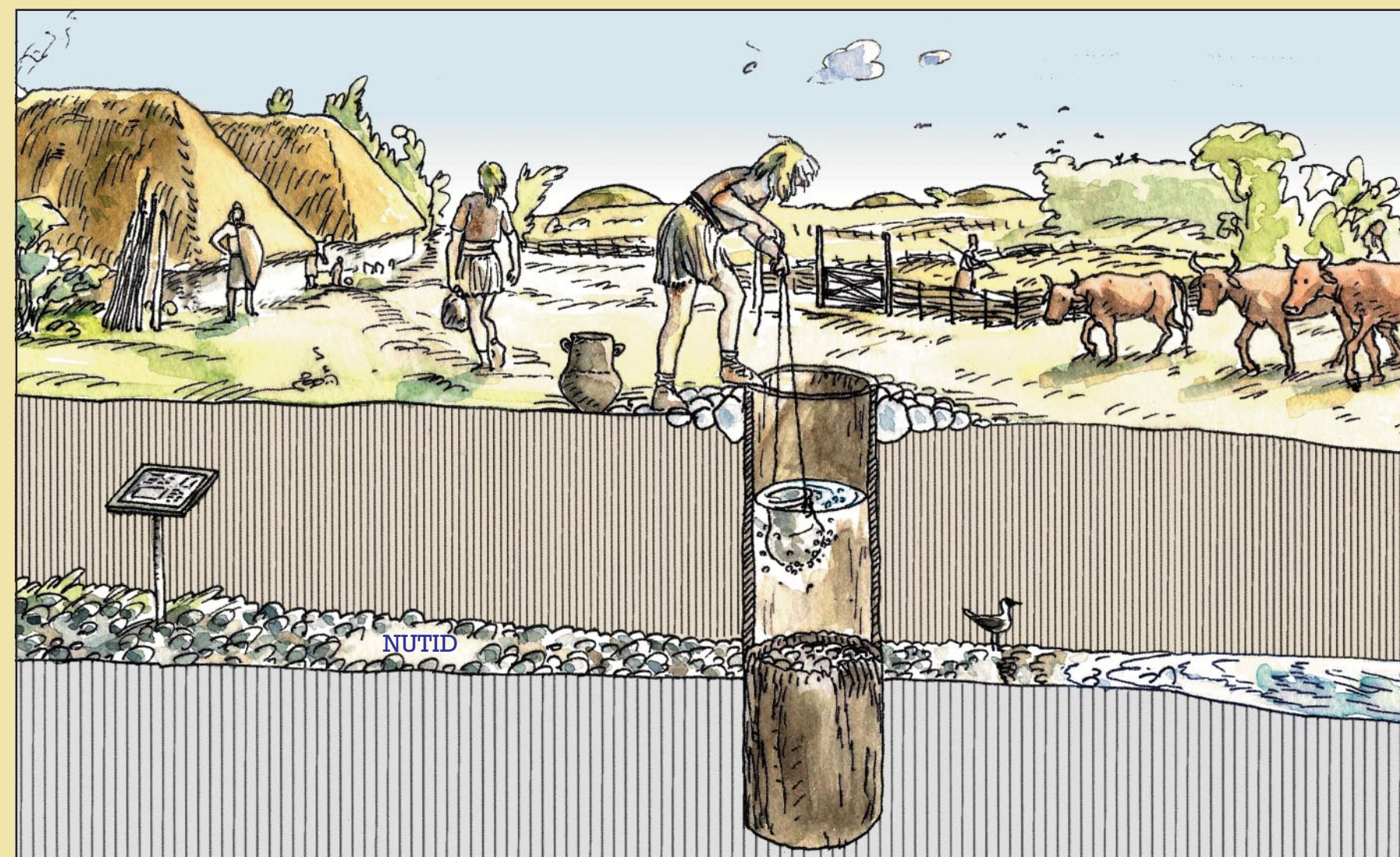
Undersøgelser i 1967 og efterfølgende kulstof 14-datering af egetræet viste, at træet næsten er 3.000 år gammelt (940 f.Kr.). Kilden eller brønden blev altså sikkert benyttet allerede i bronzealderen. Fra markerne omkring brønden kendes også fire, nu overpløjede, gravhøje, som måske tilhørte bopladsen.

Hvis kilden allerede var i brug i bronzealderen, må det have været som en brønd, der blev opgivet sammen med bopladsen. Kystlinien lå dengang længere mod vest. Trærammen som i dag ses, er resultatet af havets efterfølgende nedbrydning af kysten på et dybere niveau, end da den var i brug.

I forhold til de tilknyttede sagn må kilden formodes at være genopdaget i 1200-tallet, hvor-

efter den helt frem til 1800-årene fungerede som lokalområdets helligkilde. Dengang var vandet fersk, men grundet overskylninger fra havet er vandet i dag som regel salt. Valborg aften (d.30/4) siges det dog stadig at være helbredende.

Vigtigt: Kilden kan være til sandet. Grav aldrig i området og undgå enhver beskadigelse af det sarte fortidsminde.

kilden. Efterfølgende har havets nedbrydning ændret og flyttet kystlinien, hvorved brønden i middelalderen igen blev synlig - men på et dybere niveau end før.

Tekst / Layout: Arkæolog Karsten Kristiansen, 2004, Tlf. 86377050

Akvareltegning Henrik Vester Jørgensen

Det forgyldte middelalderkors og mindetavlen fra 1596 fra Onsbjerg kirke. Korset forefindes nu på Nationalmuseet.

Foto: Nationalmuseet.

Sagnene om Ilsemade Kilde

Vi kender ca. 700 helligkilder fra Danmark, men kun et fåtal er bevaret. Fra rigtigt mange findes sagn og beretninger. Især om kildernes helbredende virkninger. Mange gange optræder den samme historie flere steder. Det kaldes et vandresagn. Til Ilsemade kilde er der knyttet to vandresagn:

Et sagn fortæller, at de første kristne samsinger blev døbt i kilden af en hellig mand som kom sejlene hertil på „Sejl“ eller „Sælstenen“ som ligger ved kysten ca. 1,3 km mod syd herfra. Efter dåben druknede samsingerne missionæren i havet. Det forgyldte kobberkors han havde medbragt (se ovenfor) blev efterladt på liget og kom sidenhen til Onsbjerg kirke.

Et andet sagn beretter, at kilden sprang, da en død kvinde i middelalderen drev i land på kysten med korset fastbundet. Med 4 heste forspændt forsøgte man forgæves at bringe liget til begravelse i både Tranbjerg og Koldby, - men først da kursen blev sat mod Onsbjerg kirke kunne hestene trække. Her blev kvinden begravet og efter det medbragte kors kaldes kirken derfor også for „Helligkors kirke“.

Sagnet findes gengivet på en mindetavle i kirken fra 1596, og korset blev sidenhen benyttet ved årlige processionsoptog til kilden.

ÅRHUS AMT
NATUR OG MILJØ
TLF. 89 44 66 66

